

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Risikovurdering

Hvitvasking og terrorfinansiering

Januar 2018

1 Innledning

Finanstilsynets hovedmål er å bidra til finansiell stabilitet og velfungerende markeder. For å kunne operasjonalisere hovedmålene, inneholder tilsynets strategi følgende fem delmål:

1. solide og likvide finansforetak
2. robust infrastruktur
3. investorbekyttelse
4. forbrukervern
5. effektiv krisehåndtering

Det følger av finanstilsynsloven at tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på betryggende måte i samsvar med lov og forskrifter samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonenes opprettelse, dens formål og vedtekter.

Reguleringen av foretak under tilsyn er svært omfattende. Finanstilsynets tilsyn er risikobasert. I tilsynet med overholdelsen av finansreguleringen prioriteres ressursbruken ut fra hvilke regler som bygger opp under tilsynets hovedmål og delmål.

Forebygging av hvitvasking og terrorfinansiering er et viktig samfunnsmessig mål, og etterlevelse av hvitvaskingsloven er derfor viktig for den alminnelige tilliten til finansnæringen.

Med unntak av inkassoforetak, regulerte markedsplasser og oppgjørssentraler, omfattes alle foretak under tilsyn av hvitvaskingsloven. Lovens formål er å forebygge og avdekke transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller med tilknytning til terrorhandlinger. Banker og andre foretak under tilsyn har plikt til å foreta kundekontroll, undersøke mistenkelige transaksjoner og å rapportere til Økokrim der undersøkelsene ikke avkrefter mistanken om at en transaksjon kan ha tilknytning til utbytte av en straffbar handling.

Finanstilsynet følger opp foretakenes overholdelse av de nevnte pliktene på stedlig tilsyn og gjennom tematisyn. Det legges også vekt på å gi generell veiledning om de pliktene som følger av regelverket. Tilsynet er basert på den risikovurdering som er beskrevet i punkt 2. I vurderingene er det sett hen til EU-kommisjonens overnasjonale risikovurdering av 2017 og vurderinger foretatt av Financial Action Task Force (FATF) og Det internasjonale Valutafondet (IMF).

Risikovurderingen gjennomgås årlig og dekker alle tilsynsområder som er omfattet av hvitvaskingsloven. Finanstilsynet har utarbeidet veiledninger til etterlevelse av hvitvaskingsregelverket for det enkelte tilsynsområde. Disse vil oppdateres ved behov.

2 Risikovurdering

2.1 Generelt

Risikoen for hvitvasking varierer betydelig mellom tilsynsområdene, men anses som særlig høy i banker og betalingsforetak.

Kundekontroll og løpende oppfølging av kundeforholdet skal foretas på grunnlag av en vurdering av risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger, der risikoen vurderes ut fra type kunde, kundeforholdet, produkt eller transaksjon.

Foretak under tilsyn kan basere seg på kundekontroll foretatt av andre rapporteringspliktige. Dette gjelder også rapporteringspliktige som ikke er etablert i Norge. Det kan ikke utelukkes at kundekontroll foretatt av foretak etablert i utlandet, har en annen kvalitet enn den norske foretak baserer seg på. Kjenn din kunde-prinsippet er vanskeligere å praktisere der kundekontrollen er foretatt av et annet foretak, uavhengig av om dette er norsk eller utenlandsk. Dette er en generell problemstilling som gjelder for alle rapporteringspliktige og som er vanskelig å vurdere konsekvensen av i en risikovurdering av enkeltområder.

Manglende eller mangelfull etterlevelse av hvitvaskingsregelverket vil også kunne medføre at et foretaks iboende risiko øker, til tross for at virksomheten som drives i utgangspunktet har moderat eller lav risiko.

Mange av foretakene under tilsyn har en lovbestemt plikt til å oppbevare midler fra sine kunder på klientkontoer. Dette gjelder betalingsforetak, eiendomsmeglingsforetak, advokater som driver eiendomsmegling samt forsikringsformidlingsforetak, men er også relevant for banker som tilbyr klientkontoer, samt regnskapsførere og revisorer med oppdragsgivere som benytter klientkontoer i sin virksomhet. Etter Finanstilsynets oppfatning foreligger det en særlig risiko for hvitvasking i tilknytning til bruk av klientkontoer. Internasjonale erfaringer viser at hvitvasking kan skje ved at fiktive lån settes opp mellom to parter for å skape finansielle transaksjoner til/fra klientkontoer, noe som legitimerer overføringer av midler med ulovlig opprinnelse. Klientkontoer kan videre misbrukes ved at utbetalinger fra klientkontoen foretas til personer eller foretak som ikke er part i handelen.

Fremvekst av kryptovalutaer og vekslingsjenester knyttet til virtuelle valutaer kan øke risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering i samfunnet generelt. EU-regelverket på dette området er utilstrekkelig, men noen medlemsland har bestemt at virtuelle valutaer skal reguleres i nasjonal lovgivning. I Norge er vekslingsjenester for kryptovalutaer ikke rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven, og foretakene har ikke krav om systemer for å identifisere mistenkelige transaksjoner. Virtuelle valutaer benyttes også av kriminelle i ulike sammenhenger, herunder tilknyttet hvitvasking og terrorfinansiering. Foretak under tilsyn med kunder som driver vekslingsjeneste, må vurdere å si opp slike kundeforhold ved antatt tilknytning til hvitvasking og terrorfinansiering eller annen kriminell virksomhet. Det kan være vanskelig å avdekke hvorvidt vekslingsjenestene benyttes i kriminell virksomhet eller ikke, siden de som benytter vekslingsjenestene, kan være anonyme. Dette er en generell problemstilling som gjelder alle rapporteringspliktige.

Risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering kan øke som følge av nye produkter, tjenester og aktører, som følge av innføringen av PSD2. Dette vil stille økte krav til kundekontroll og oppfølging av kundeforhold for å sikre at foretakene kjenner sine kunder.

2.2 Banker, finansieringsforetak og kredittforetak

Gjennom betalingsformidlingen kan banker motta og kanalisere utbytte fra straffbare handlinger. Midlene kan overføres i form av kontanter, remisser/valutasjekker eller elektronisk. Mottatte midler kan overføres til investeringer eller betalinger for tjenester i inn- og utland, og kan gjennom bankens overføringer fremstå som lovlig ervervede midler.

Mulighetene for å oppdage at banker blir brukt til hvitvasking av eksisterende kunder er antakelig utfordrende, med mindre det er transaksjoner som åpenbart ikke står i forhold til kundens økonomi og transaksjonshistorikk. Det understreker betydningen av at foretaket gjennomfører effektiv kontroll av nye kunder og samarbeidspartnere.

Norske banker som samarbeider med en bank i et annet land (såkalt korrespondent-/respondentbank), er avhengig av at den utenlandske samarbeidsbanken gjennomfører en tilfredsstillende kundekontroll av kunder som overfører penger til Norge. Uten tilfredsstillende kundekontroll, herunder kontroll av midlenes opprinnelse, kan en norsk bank motta ulovlig ervervede midler, som kan disponeres av mottager i Norge.

Banker og finansieringsselskapene i Norge tilbyr leasing, factoring, lån med salgspant og annen forbruksfinansiering. Finanstilsynet har erfart at tilbydere av objektsfinansiering (salgspantlån i kjøretøy/båt) ikke i tilstrekkelig grad vurderer låntagers betjeningsevne og midlers opprinnelse og at foretak har mangelfull dokumentasjon av låntagers inntekts- og formuessituasjon.

Hvitvaskingsregelverket forutsetter at reelle rettighetshavere med eierandel >25 prosent i et foretak som er kunde i banken/finansieringsforetaket/kredittforetaket, identifiseres og kontrolleres. Dette kan være utfordrende for foretak med kompleks eierstruktur, herunder oppkjøpsfond som eier store nasjonale og internasjonale virksomheter. Erfaringen fra stedlig tilsyn viser et generelt økt fokus på identifisering av kunders reelle rettighetshavere. Det er imidlertid konstatert mangler i kontrollen av låntagers rettighetshavere for foretak med kompleks eierstruktur.

Finanstilsynet legger til grunn at det er høy risiko for at banker, som totalleverandør av finansielle tjenester, blir brukt til hvitvasking. Det gjelder særlig de største bankene. Finansieringsforetakene er også eksponert for misbruk dersom kontrollen med kundemidlenes opprinnelse ikke er god nok. Kredittforetak er, på grunn av det begrensede produkttilbudet, i mindre grad utsatt og representerer en lavere risiko.

Hvitvasking omfatter ulovlig ervervede midler. Terrorfinansiering kan omfatte både ulovlige og lovlige ervervede midler. Bankene kan gjennom sin virksomhet bidra til finansiering av terrorisme. For bankene er det derfor viktig å følge opp frysforpliktelsene fastsatt av FN, EU og norske domstoler. Videre kan FATFs lister tilsi økt oppmerksomhet knyttet til transaksjoner med nærmere angitte land.

Nye produkter, som virtuelle valutaer, er betydelig eksponert for bruk i hvitvasking og terrorfinansiering. Se pkt 2.1 for mer informasjon om virtuell valuta og andre forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.3 Betalingsforetak

Ved utgangen 2017 var det 19 foretak med norsk konsesjon som betalingsforetak. I tillegg tilbød 15 filialer av utenlandske foretak og 528 agenter av utenlandske foretak betalingstjenester i Norge. Finanstilsynet antar at det også foretas overføring av penger fra Norge til andre land uten nødvendig konsesjon som betalingsforetak.

Siden gjennomføringen av PSD1¹ i norsk lov, har det skjedd en utvikling både i type foretak som tilbyr betalingstjenester og de betalingstjenester et betalingsforetak tilbyr. I 2011 var det kun registrert foretak som hadde en begrenset tillatelse som betalingsforetak og som kun tilbød betalingstjenesten pengeoverføringer. Disse betalingsforetakene overførte penger på tvers av landegrenser. I dag har over halvparten full konsesjon. Betalingstjenester tilbys innenfor ulike forretningsmodeller. Flere foretak tilbyr andre betalingstjenester enn ren pengeoverføring, og betalingstjenestene kombineres med andre tjenester, både konsesjonspliktige og ikke konsesjonspliktige.

Det må forventes at gjennomføring av PSD2² vil føre til at gruppen som tilbyr betalingstjenester blir ytterligere differensiert. Samtidig vil også tjenestene som tilbys bli mer teknisk komplekse.

Opplysninger fra ØKOKRIM og banker gir klare indikasjoner på at betalingsforetakene som overfører penger på tvers av landegrenser og agenter av utenlandske betalingsforetak, blir brukt til å hvitvaske utbytte av straffbare handlinger. Det er utbredt bruk av kontanter ved overføringer gjennom denne type betalingsforetak og agenter. Penger overføres i stor grad til land uten velfungerende banksystemer eller betryggende tilsynsordninger.

Det er Finanstilsynets vurdering at risikoen knyttet til hvitvasking og terrorfinansiering varierer mellom de ulike foretakene, avhengig av hvilken virksomhet som faktisk drives.

Finanstilsynet legger til grunn at det er særlig høy risiko for at betalingsforetak som overfører penger på tvers av landegrenser, og særlig agenter av utenlandske foretak (som ikke er under tilsyn av Finanstilsynet), brukes til hvitvasking og terrorfinansiering. Betalingsforetak som driver annen type virksomhet, kan ha et annet risikobilde, avhengig av blant annet kundegruppe, betalingstjenesten(e) som tilbys, forretningsmodell og virksomhetens omfang. Finanstilsynet legger til grunn at risikoen knyttet til disse foretakene også kan være høy. Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

---

¹ Betalingstjenestedirektivet (Directive 2007/64/EC)

² Det reviderte betalingstjenestedirektivet (Directive (EU) 2015/2366)

2.4 E-pengeforetak

E-pengeforetak utsteder betalingsmidler i form av elektroniske penger (e-penger). Med elektroniske penger menes en pengeverdi representert ved en fordring på utstederen som er lagret på et elektronisk medium, er utstedt etter mottak av midler og som er anerkjent som betalingsmiddel av andre foretak enn utstederen.

Ved utgangen av 2017 hadde 7 norske foretak konsesjon som e-pengeforetak. I tillegg var det rundt 130 utenlandske e-pengeforetak som hadde meldt om grensekryssende virksomhet til Norge.

I Norge tilbys e-penger blant annet i form av forhåndsbetalte betalingskort og såkalte kodebilletter (voucher). Produktene kan kjøpes med kontanter, men begrenset til relativt små beløp per kjøp. Det er ingen kundekontroll for denne type kjøp. Betalingskortet lastes opp med et visst beløp og kan brukes til kjøp ved et stort antall brukersteder i Norge og utlandet. Kodebillettene kan benyttes for kjøp av varer og tjenester på internett. Undersøkelser knyttet til enkelte produkter viser at det de seneste år er utstedt elektroniske penger for relativt betydelige beløp.

I tillegg handles det i Norge for betydelige beløp med forhåndsbetalte anonyme betalingskort utstedt i utlandet³. Finanstilsynet legger til grunn at risikoen for hvitvasking gjennom e-pengeforetak i hovedsak er knyttet til forhåndsbetalte anonyme norske og utenlandske betalingskort og kodebilletter brukt i Norge. Til sammen utgjør dette en ikke uvesentlig risiko for hvitvasking.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.5 Låneformidlere

Låneformidlere er uavhengige mellommenn som formidler lån mellom långiver og låntaker. Låneformidlingsvirksomhet kan være organisert på ulike måter. Dette kan være ulikheter i måten man henvender seg til potensielle kunder, hvilke kunder formidlingen retter seg mot og hvilke type lån som formidles. Låneformidling gjennom lånebaserte folkefinansieringsplattformer er aktualisert i den senere tid. Det antas at risikoen for hvitvasking gjennom låneformidlingsvirksomhet er middels høy. Låneformidlere som har oppgjørsfunksjon, og derfor har konsesjon som betalingsforetak, antas å være særlig utsatt.

Det understrekes at låneformidlere må gjennomføre tilfredsstillende kundekontroll av både långivere og låntakere, herunder kontroll av midlenes opprinnelse.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

---

³ Nyere betalingstjenester – Trusselvurdering, utgitt av Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningssenter i 2017

2.6 Skadeforsikringsforetak

Skadeforsikring representerer samlet sett en lav risiko for hvitvasking og er ikke omfattet av EUs hvitvaskingsdirektiv. Premien som innbetales til forsikringsforetaket, er i utgangspunktet ikke kundens midler, og kunden har ingen ubetinget rett på utbetaling. Forsikringspremien skal dekke skadetilfeller, og utbetaling til kunden forutsetter normalt et skadetilfelle.

Skadeforsikringsforetak kan være utsatt for forsikringsbedrageri, men neppe vesentlig omfang av hvitvasking. Det er også grunn til å anta at (forsøk på) hvitvasking som skjer i forbindelse med svik, har adskillig større oppdagelsesrisiko, da forsikringsforetakene i stor grad har betydelige ressurser knyttet til å avdekke svik.

Eksempel på (forsøk på) hvitvasking kan være at det innbetales ett års premie for en forsikring, og forsikringen sies opp etter kort tid mot tilbakebetaling av premien. Et tilstøtende eksempel er at det betales inn et før høyt beløp ved premieinnbetalingen, f.eks. ved at det tastes inn et siffer for mye ved betaling i nettbanken, og kunden skal ha tilbake det som er innbetalt for mye.

Det er ikke et vilkår for å følge opp/rapportere en mistenkelig transaksjon at transaksjonen skjer gjennom forsikringsforetaket. Oppdager forsikringsforetaket mistenkelige transaksjoner som er gjennomført mellom kunden og en tredjepart, foreligger det plikt til å følge opp forholdet. Eksempler på slike forhold kan være at objekter som ønskes forsikret, ikke er i samsvar med kundens økonomi/handlemønstre for øvrig, f.eks. at en kostbar bil som ønskes forsikret kan være kjøpt med utbytte fra en straffbar handling.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.7 Pensjon og livsforsikringsforetak

I liv-/pensjonsforsikring vil det i mange tilfeller innbetales midler til sparing/investering i tillegg til premien. Ved individuelle avtaler kan kunden i mange tilfeller bestemme hvilket beløp som skal innbetales. Ved slike avtaler vil utbetaling til kunden løpe fra et bestemt tidspunkt frem i tid, enten som et engangsbetalt beløp eller som delbetalinger i en nærmere bestemt periode. I disse tilfellene vil eventuell hvitvasking forutsette et langsiktig perspektiv fra kundens side. Imidlertid kan kunden, avhengig av produkt, si opp avtalen og få utbetalt innestående beløp. Dersom utbetalingen skal skje til en annen enn kunden, kan det være risiko for at den som mottar utbetalingen, har betalt premien gjennom en "stråmann" og har hvitvasket utbytte fra straffbare handlinger.

De fleste avtaler med sparing/investering i norske selskaper er imidlertid kollektive avtaler. For denne type avtaler er det liten fleksibilitet når det gjelder innbetaling og uttak. Premien betales som regel av arbeidsgiver. Følgelig er det i første rekke de individuelle livsforsikringsavtalene som kan representere en viss hvitvaskingsrisiko.

For øvrig vil det som er skrevet ovenfor om hvitvasking i skadeforsikring, i noen grad også gjelde for livsforsikring.

Selv om det kan være mulig å hvitvaske midler gjennom tegning av individuelle livsforsikringsavtaler med et spareelement, mener Finanstilsynet at risikoen samlet sett er lav.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.8 Forsikringsformidling

En del forsikringsavtaler selges gjennom forsikringsformidlingsforetak (agenter/meglere). Selv om forsikringsformidlingsforetak kun er mellommenn, går det i noen tilfeller betalingsstrømmer gjennom foretaket. Dette kan skje gjennom premieinnkreving og/eller skadeutbetalinger på vegne av forsikringsforetaket.

Generelt vil hvitvaskingsrisikoen øke der kontakten mellom kunden og forsikringsforetaket skjer med mellommenn. Det kan heller ikke utelukkes at mer uensartede forsikringsobjekter, som ofte vil være tilfelle for forsikringsavtaler inngått via mellommann, i seg selv kan innebære en forhøyet hvitvaskingsrisiko.

Avhengig av forsikringsprodukt vil det i stor grad være de samme forhold som vil gjøre seg gjeldende for forsikringsformidling som for skade- og livsforsikring.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.9 Eiendomsmeglingsforetak og advokater med tillatelse til å drive eiendomsmegling

Eiendomsmeglingsvirksomheter kan benyttes til hvitvasking av utbytte fra kriminell virksomhet på mange måter. Eiendomsmeglingsvirksomheter kan motta illegale midler på klientbankkonto, hvor midlene hvitvaskes ved utbetaling til selger. Innbetalingen kan f.eks. skje fra bank i et land som har lavere oppmerksomhet knyttet til anti-hvitvaskingsarbeid, men illegale midler kan også innbetales fra norske kontoer. Når det gjelder kontantbetaling av kjøpesummen, er det Finanstilsynets erfaring at virksomhetene ikke mottar dette. Dersom oppgjøret bare delvis gjennomføres av virksomheten, ved at partene skal gjøre opp deler av kjøpesummen direkte mellom seg, kan det tenkes at partenes direkteoppgjør omfatter illegale midler.

En annen metode er der legale midler benyttes til å erverve en eiendom, som deretter renoveres for illegale midler. Når eiendommen så selges igjen (eller leies ut), integreres de illegale midlene i det legale markedet.

Eiendommens verdi kan fastsettes under eller over reell markedsverdi, for derved enten å benytte (kontant) utbytte til kjøp eller skape en "legal" inntekt ved videresalg.

En annen metode for hvitvasking er bruk av fiktive lån. Fiktive lån settes opp mellom to parter for å skape finansielle transaksjoner til/fra meglers klientkonto, som dermed legitimerer overføringer av midler med ulovlig opprinnelse.

Eiendomsmeulingsvirksomheter kan misbrukes til ulike kriminelle handlinger som økonomisk utroskap, skatteunndragelser, kreditorunndragelse og hvitvasking ved å foreta utbetalinger fra klientkontoen til personer eller foretak som ikke er part i handelen.

Utbytte fra kriminelle handlinger kan plasseres i fast eiendom gjennom stråmenn eller lovlige selskaper for å tilsløre opprinnelse og destinasjon. Selskapene kan ha kompliserte eierforhold, herunder også utenlandske selskaper hvor det ikke lar seg gjøre å få innsyn i identiteten til de reelle eiere.

Finanstilsynet antar at eiendomsmeulingsvirksomheter ikke i særlig stor grad inngår i direkte plassering av illegalt utbytte ettersom kontanter ikke benyttes ved omsetning av fast eiendom gjennom eiendomsmeulingsvirksomheter. Eiendomsmeulingsvirksomheter kan imidlertid inngå *indirekte* i hvitvasking, enten ved å motta illegale midler via det finansielle systemet, eller på annen måte bli benyttet i transaksjoner for å *tilsløre og integrere* ulovlig opptjente penger.

Eiendomsmeulingsvirksomheter er forskjellige både i størrelse og tjenestetilbud, og opererer i ulike markeder. Virksomheter med høy markedsmessig betydning vil ha en høyere iboende risiko på grunn av flere transaksjoner. Helt små virksomheter har generelt svakere rutiner og dårligere etterlevelse av regelverket, og har høyere risiko av den grunn. Etter det Finanstilsynet erfarer gjelder dette særlig advokatmeleglerne, som ikke er underlagt forskrift om risikostyring og internkontroll og dermed mangler det grunnleggende rammeverket med risikovurderinger, arbeidsrutiner og kontrollrutiner som eiendomsmeulingsforetakene har.

Når det gjelder risikoer knyttet til hvilke tjenester den enkelte virksomhet yter, kan det skilles mellom utleiemegling, salgsmegling (inklusive oppgjør), samt rene oppgjørsoppdrag. Salg av fast eiendom antas å være mer attraktivt for hvitvasking enn utleiemegling, på bakgrunn av høyere verdier og kortere tidsperspektiv før midlene er hvitvasket. Der oppdraget omfatter oppgjør, vil det være mulighet for hvitvasking ved gjennomføring av transaksjonen, og risikoen vil dermed være høyere. Ved oppdrag som kun omfatter oppgjør, anses risikoen for hvitvasking å være høyest ettersom virksomheten da antas å ha noe lavere kjennskap til partene i handelen og salgsobjektet. Dette gjelder særlig rene oppgjørsforetak og advokater som driver eiendomsmeulingsvirksomhet.

Eiendomsmeulingsforetakene opererer i ulike markeder. Det viktigste skillet går mellom næringsmegling og boligmegling. Finanstilsynet antar at risikoen for hvitvasking i eiendomsmarkedet er størst ved næringsmegling, idet det i noen grad benyttes kompliserte selskapsstrukturer og/eller utenlandske eiere som eiendomsmeulingsforetaket ikke kan identifisere. Det kan også være vanskelig å vurdere om prisen på næringseiendom er markedsriktig.

Risikoen for hvitvasking gjennom megling av boligeiendom anses lavere fordi flertallet av kundene er privatpersoner og formålet er egen bruk. Risikoen er høyere der salgsobjektet har vært gjenstand for oppussing og ved kjøp av oppussingsobjekt som renoveres og siden selges for en høyere pris.

Finanstilsynet erfarer at det er enkelte svakheter i virksomhetenes risikovurdering og rutiner, samt at enkelte foretak ikke har gitt ansatte tilstrekkelig opplæring. Stedlige tilsyn viser til dels store svakheter i advokatmeleglernes etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Etter

Finanstilsynets oppfatning har advokatmeglerne dermed større risiko for å bli misbrukt til hvitvasking, og det anses mindre sannsynlig at forsøk på hvitvasking avdekkes.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.10 Revisorer og revisjonsforetak

Det går ingen betalingsstrømmer gjennom revisjonsselskaper som gjør at disse direkte kan misbrukes til hvitvasking. I utførelsen av et revisjonsoppdrag er risikoen knyttet til at revisor ikke hindrer eller avdekker hvitvasking som oppdragsgiver er involvert i. Det er derfor viktig at revisorene følger opp sine plikter til å rapportere mistenkelige transaksjoner til Økokrim.

Enkelte revisorer har en stor andel av sin oppdragsportefølje innenfor en bransje. Hvis dette er en bransje der risikoen for hvitvasking vurderes som særlig høy, bør det stilles økte krav til revisors aktsomhet når det gjelder vurderingen av mistenkelige transaksjoner.

Erfaringer fra tilsyn viser at kvaliteten på retningslinjer og rutiner som skal bidra til å sikre etterlevelsen av hvitvaskingslovgivningen, er varierende. Store selskaper er normalt mer profesjonelt ledet og har bedre kapasitet og kompetanse også på hvitvaskingsområdet.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.11 Regnskapsførere og regnskapsførerforetak

Heller ikke regnskapsførere og regnskapsførerforetak håndterer betalingsstrømmer som gjør at disse direkte kan misbrukes til hvitvasking. I utførelsen av et regnskapsføringsoppdrag er risikoen, på samme måte som for revisorer, knyttet til at regnskapsfører ikke hindrer eller avdekker hvitvasking som oppdragsgiver er involvert i. Det er derfor viktig at regnskapsførere følger opp sine plikter til å rapportere mistenkelige transaksjoner til Økokrim.

På samme måte som for revisorer kan det forekomme at regnskapsførerselskaper har en stor andel av sin oppdragsportefølje innenfor én bransje eller klientkategori. Dersom dette er en bransje der hvitvasking erfaringsmessig forekommer oftere enn i andre bransjer, bør det stilles økte krav til regnskapsførers aktsomhet når det gjelder vurderingen av mistenkelige transaksjoner.

Et utviklingstrekk som påvirker regnskapsføreres mulighet til å avdekke hvitvasking er økt bruk av informasjonsteknologi. Manuell bokføring av bilag overtas av maskinell behandling. Dette innebærer at grunnlaget for regnskapsførers konkrete vurdering av om en transaksjon er mistenkelig, blir svakere.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.12 Tjenestetilbydere

Tilbydere av nærmere angitte virksomhetstjenester har vært underlagt pliktene i hvitvaskingsloven siden 2009. Med virkning fra 1. juli 2017, er det innført autorisasjonsplikt for disse tilbyderne. Begrunnelsen for reguleringen er at utbytte av straffbare handlinger ofte blir kanalisert gjennom ulike juridiske foretak for å tilsløre eller omforme midlenes opprinnelse før de entrer det tradisjonelle finansielle system. Ofte benyttes juridiske personer etablert i jurisdiksjoner hvor lovgivningen tilbyr personer og virksomheter anonymitet, begrenset regulering av virksomheten og liten eller ingen skatt på inntekt og formue. Erfaringer viser at de kriminelle ved etablering av de aktuelle juridiske personer gjerne benytter seg av ekspertise fra en profesjonell aktør⁴.

Når Finanstilsynet får bedre oversikt og erfaring med hvilke tjenester og hvilke tilbydere som er omfattet av autorisasjonsplikten, vil det bli foretatt en nærmere vurdering av risikoen for at de aktuelle tjenestetilbyderne blir brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering og eventuelt på hvilken måte.

2.13 Verdipapirforetak og verdipapirmarkedene

Verdipapirsektoren er attraktiv i tilslørings- og integreringsfasen. Verdipapirmarkedet regnes for å være lite egnet til hvitvasking direkte i plasseringsfasen. Hvitvasking på verdipapirirområdet skjer som regel i en tildekkingsfase der utbyttet først har vært gjennom formelle strukturer og dermed er krevende å avdekke.

Børsnoterte papirer er etter Finanstilsynets vurdering lite egnet for hvitvasking. Unoterte aksjer kan være mer egnet. Det samme gjelder til en viss grad lavt prisede og mindre likvide noterte rentepapirer. I disse markedene kan det avtales transaksjoner basert på fiktive verdier, som kan gjøre utbytte av straffbare handlinger "hvitt" gjennom salg av papirene. Slik hvitvasking antas å forutsette at papirene ikke er registrert i verdipapirregister (VPS).

Verdipapirregisteret er ikke egnet til hvitvasking.

Verdipapirforetak som yter rådgivning kombinert med ordreformidling, kan være attraktive for å tilsløre og integrere hvitvaskede midler, særlig på grunn av de store verdiene og kompleksiteten i produkttilbudet.

Finanstilsynet har observert at identifikasjonen av kunder og reelle rettighetshavere, samt innhenting av kundedokumentasjon er manglende eller mangelfull hos flere av verdipapirforetakene. Det ligger en klar risiko i at foretakene ikke fullt ut kjenner kunden.

Så langt Finanstilsynet kjenner til, er det svært få observasjoner av hvitvasking på verdipapirirområdet. Det er også få rapporter til Økokrim om mistenkelige transaksjoner fra aktørene i verdipapirmarkedet. Rapporteringshyppigheten er svært varierende. Dette kan tyde på at bevisstheten og evnen til å avdekke hvitvasking varierer mellom foretakene, eller at foretakenes produkter er lite egnet til hvitvasking.

---

⁴ Jf. NOU 2007:10 pkt. 3.6.1

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

2.14 Forvaltningsselskap for verdipapirfond og alternative investeringsfond

Verdipapirfond anses i utgangspunktet lite egnet til å plassere ulovlig ervervede midler. Verdipapirfond er transparente og dermed også lite egnet i tilsløringsfasen, men vil kunne være et mål for endelig integrering av ulovlige midler.

Verdipapirfondsandeler skal i utgangspunktet registreres på reell eier enten i VPS eller i forvaltningsselskapets eget register. Andelseier kan imidlertid forvalterregistreres i andeleierregisteret, hvilket gir høyere risiko for at midlene tilsløres. Norske forvaltere av fond som markedsføres i utlandet, har også begrenset mulighet for å kontrollere opprinnelsen til de investerte midlene ved bruk av forvalterregistrering. Forvaltere fra EØS-området vil imidlertid ha tilsvarende plikter etter hvitvaskingsreglene som det norske forvaltningsselskapet. Tilsvarende vil andre distributører av verdipapirfond, herunder verdipapirforetak, være omfattet av hvitvaskingsreglene.

Også alternative investeringsfond anses i utgangspunktet lite egnet for hvitvaskingsformål, men strukturene kan være veldig ulike og på forskjellig vis være utsatt i tilslørings- og integreringsfasen. Forvaltere av alternative investeringsfond kan ha begrenset mulighet til å kontrollere opprinnelsen til de midlene som investeres i andelene. Alternative investeringsfond har ofte en begrenset antall kunder med større andel av fondet og dermed også større påvirkningsmulighet. Dette innebærer større risiko sammenliknet med verdipapirfond. Verdsettelsen kan også være vanskeligere å etterprøve, noe som kan gi mulighet for overføring av formuesverdier.

Se pkt 2.1 for mer informasjon om ulike forhold som kan påvirke rapporteringspliktiges iboende risiko.

